

Vergaderjaar 2009–2010

30 545

Uitvoering Wet Werk en Bijstand

28 719

Reïntegratiebeleid

Nr. 80

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 november 2009

Tijdens het Algemeen Overleg Re-integratie, dat op 17 juni jl. plaatsvond in de Tweede Kamer (Kamerstuk 28 719, nr. 66), heb ik toegezegd om te kijken naar de mogelijkheden van het gebruik van slimme prikkels om de re-integratie van de zogenoemde moeilijke groep in de WWB te bevorderen. De heer Spekman (PvdA) stelde vast op basis van het IWI-onderzoek «Perspectief op duurzame uitstroom» (Kamerstuk 29 544, nr. 186) dat een deel van de gemeenten geen trajecten aanbiedt aan deze moeilijke groep. Hij vroeg zich af of dit probleem met slimme financiële prikkels kon worden opgelost.

In de reactie op het IWI-rapport van november 2008 (TK 29 544 nr. 178) heeft het kabinet een aantal kanttekeningen geplaatst bij dit rapport. Geconstateerd werd toen dat de daling van het bijstandsvolume volledig voor rekening kwam van de categorie die langdurig in de bijstand verblijft. Daarnaast werd toen aangegeven dat voor de groep die tussen de twee en vijf jaar in de bijstand zit juist het vaakst een traject wordt ingezet.

In lijn met de brief van november 2008 wordt in deze brief voor het beantwoorden van de door de heer Spekman gestelde vraag ingegaan op de ontwikkeling van de langdurige werkloosheid in de WWB en het aanbod van trajecten aan langdurige werklozen sindsdien. Daarnaast wordt ingegaan op de effectiviteit van de ondersteuning aan de moeilijke groep en welke prikkels er al zijn. Tevens wordt er ingegaan op de mogelijke vervolgstappen.

Ontwikkeling van de langdurige werklozen in de WWB

Op basis van CBS-gegevens kan geconcludeerd worden dat het aantal langdurige werklozen in de WWB de afgelopen jaren mede door de WWB-systematiek aanzienlijk is afgenomen. In 2007 en 2008 is in absolute aantallen het aantal mensen dat langer dan 1 jaar een WWB-uitkering had, sneller gedaald dan het aantal mensen dat korter dan 1 jaar een uitkering

had. Het aantal kortdurige werklozen in de WWB is in de afgelopen 2 jaar gedaald met 6 000 (11%) tegenover een daling van 36 000 (15%) WWB'ers die langer dan 1 jaar een uitkering hadden. In aantallen uitgedrukt is het aantal langdurige bijstandsgerechtigden sinds januari 2009 gelijk gebleven op 211 000, terwijl het aantal uitkeringen dat korter dan een jaar loopt is gestegen van 48 000 naar 63 000.

Trajectaanbod

Aan cijfers van het CBS kan ontleend worden dat van de bijna 130 000 lopende re-integratietrajecten die uitgevoerd zijn door gemeenten in 2008 er 82% bestemd waren voor de groep die langer dan 1 jaar in de uitkering zat. Dit komt overeen met het aandeel mensen dat langer dan 1 jaar in de uitkering zit (81%). Tevens blijkt uit dezelfde cijfers dat langdurige werklozen die tussen de 2 en 5 jaar in de uitkering zitten het meest worden ondersteund met trajecten. 41% van de lopende trajecten in 2008 was namelijk bestemd voor deze groep, terwijl het aandeel van deze groep in de totale WWB-populatie onder 65 jaar 35% was. Deze groep wordt dus meer dan evenredig geholpen. Daarnaast blijkt dat de groep mensen die tussen de 2 en 5 jaar een uitkering hebben, bijna 10% meer kans op een traject heeft dan mensen die korter dan 1 jaar een uitkering hebben. Indien duur van de uitkeringen een maatstaf voor afstand tot de arbeidsmarkt is, betekent dit dat mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt een grotere kans op een traject hebben.

De omvang van de groep die na 3 jaar in de uitkering nog niet is uitgestroomd en geen traject heeft gekregen maar wel een arbeidsplicht had, is beperkt. Aan de eerder genoemde IWI-rapportage kan het volgende worden ontleend. In de representatieve steekproef van IWI krijgen 119 van de 1180 personen geen traject aangeboden. Van deze 119 personen heeft 35% een arbeidsplicht wat in totaal neerkomt op 41 personen (3,5%) van deze steekproef. Indien de 3,5% wordt geëxtrapoleerd voor de hele WWB-populatie dan gaat het om 9 500 personen die langdurig in de bijstand zitten en een arbeidsplicht hebben maar geen traject aangeboden hebben gekregen in de afgelopen 3 jaar.

Effectiviteit

Volgens het IWI-onderzoek lijken re-integratietrajecten het meest effectief bij WWB'ers met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Zowel de beleidsdoorlichting re-integratie (Kamerstuk 28 719, nr. 43) als de Divosamonitor 2009 bevestigen dit.

(Extra) Prikkel

De prikkel in de WWB is zo vormgegeven dat gemeenten veel baat kunnen hebben bij het realiseren van uitstroom onder de moeilijke groep. Juist bij de moeilijke groep geldt dat zij zonder ingrijpen van de gemeente voor een langere tijd in de bijstand zouden verkeren. Dit is dus ook de groep waar de gemeente op het l-deel het meest kan besparen door deze mensen aan het werk te helpen. Dit kan duidelijk gemaakt worden aan de hand van een voorbeeld. Door het succesvol re-integreren van een kansrijke persoon wordt zijn werkloosheidsduur misschien met 1 maand verkort wat een besparing van tussen de € 700 en € 980 oplevert (afhankelijk van de leef-/woonsituatie). In een dergelijk geval is de inzet van een re-integratietraject dus niet zinvol. Maar het succesvol re-integreren van een kansarme persoon kan zijn uitkeringsduur misschien wel verkorten met een veelvoud van de hierboven genoemde bedragen. Het is dus in het belang van gemeenten om juist de moeilijke groep uit de bijstand te helpen.

Deze benadering spoort met het plan van aanpak voor de verbetering van de effectiviteit van re-integratie (Kamerstuk 28 719, nr. 63), dat vorig jaar is verstuurd naar de Tweede Kamer, waarin de wenselijkheid naar voren komt om via een selectief re-integratiebeleid de aandacht te richten op de groep met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt. Dit wordt door VNG en gemeenten gedeeld.

Uit onderzoeken blijkt dat de WWB een substantieel effect heeft gehad op de ontwikkeling van het bijstandsvolume. SEO heeft in het kader van de evaluatie van de WWB berekend dat zonder de WWB het volume ultimo 2006 13 000 (4%) uitkeringen hoger zou zijn geweest. Tevens is het toekomstige effect van de WWB berekend. Het effect werkt na 2006 nog door. De geschatte volumedaling loopt op van 4% ultimo 2006 tot 14% in 2010 en 16% in de structurele situatie in vergelijking met de situatie zonder WWB. Hierboven is aangegeven dat de afgelopen jaren er in toenemende mate sprake is van een daling van het volume van mensen die langer dan 1 jaar in de uitkering zitten.

Er is gekeken naar mogelijkheden voor extra prikkels in de WWB. Overwogen kan worden om gemeenten te belonen voor het aantal trajecten dat is ingezet voor de langdurige bijstandsgerechtigden. Met een dergelijke extra prikkel wordt echter gestuurd op de inzet van instrumenten in plaats van op uitstroom uit de uitkering. Naar analogie van de in 2008 ingevoerde financiële stimulans voor het aan de slag helpen van niet-uitkeringsgerechtigden zouden gemeenten binnen het participatiebudget kunnen worden beloond als iemand die al langdurig een WWB-uitkering heeft duurzaam uitstroomt naar werk. Conjuncturele omstandigheden zijn echter sterk van invloed op de kans op werk die iemand heeft en bemoeilijken in het huidige tijdsgewricht de re-integratiekansen van alle WWB-ers. Het is op dit moment niet opportuun om een dergelijke extra financiële prikkel toe te voegen aan de al bestaande financiële prikkel in de WWB.

Blijvende aandacht nodig voor de kwetsbare groep

Om te bevorderen dat gemeenten aandacht blijven houden voor de kwetsbare groep heb ik in het Bestuurlijk Overleg van 3 september jl. hier nog eens de aandacht van de VNG voor gevraagd. Ik heb toen aangegeven te begrijpen en waarderen wat gemeenten doen op het terrein van re-integratie, maar dat de crisis niet mag leiden tot verminderde aandacht voor de kwetsbare groep. Integendeel. De VNG heeft toen opgemerkt dat ze nog geen signalen heeft ontvangen van verschuivingen weg van zwakke groepen. De VNG onderschrijft het belang van blijvende aandacht voor de re-integratie van de kwetsbare groep. Ik heb toen ook een oproep gedaan om ESF-middelen in te zetten bij re-integratie om o.a. de moeilijke groep beter te ondersteunen. Verder stelt de eerder genoemde en op 12 november jl. verschenen *Divosa-monitor 2009* dat een onverminderde en extra inzet van gemeenten op de meest kwetsbare groepen dé opdracht voor de komende tijd is. Ook blijkt uit deze *Divosa-monitor* dat de gemeenten gemiddeld genomen meer inspanningen zijn gaan leveren voor de groep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, als gevolg van de crisis.

Conclusie

Ondersteunen van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt acht ik van groot belang. Maar gezien de ontwikkeling van de langdurige werkloosheid in de WWB en het aanbod van trajecten aan de kwetsbare groep, is er geen aanleiding om de prikkels in de WWB aan te passen. Deze opvatting is ook ingegeven door de wetenschap dat meer specifieke

prikkels voor bepaalde groepen het beleid diffuus en daarmee minder effectief maakt. Wel is het van belang om in gesprek te blijven met gemeenten over de voortgang van de ondersteuning van de groep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Mochten de ontwikkelingen van dien aard zijn, dan kan dat aanleiding zijn om de werking van de financiële prikkels in de WWB opnieuw in ogenschouw te nemen.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Klijnsma